

Бойко С.С.

викладачка,

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

КОМПОЗИЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНІХ ОБРАЗІВ У ТЕХНІЧНОМУ ПОЛІ ЕСТЕТИКИ: ДИЗАЙН

Активність людини, її творча свідомо діяльність спрямовані на естетизацію довколишнього середовища. Естетична діяльність універсальна: вона включає як життєво необхідні сфери суспільного життя (виробництво, побут, етикет, поведінка, мода, традиції, обряди), так і ті сфери, де людина заявляє себе вільною від прямих життєвих потреб, перш за все художньо-творчу сферу (створення творів мистецтва, технічний дизайн, різні види самодіяльної творчості, художньо-теоретична діяльність, ужиткове мистецтво, прикрашення побуту та житла, тощо). Естетичне виступає результатом «матеріалізації» сутнісних сил людини, є явищем соціальним, бо пов'язане не лише із трудовою та перетворювальною діяльністю, але також із спілкуванням, історичними естафетами різних поколінь, із намаганням людини у будь-який спосіб виразити у зовнішніх формах свій внутрішній духовний потенціал [5, с. 261].

Закономірності формування та розвитку гармонійного предметного середовища досліджує технічна естетика. Це наукова дисципліна, що досліджує умови діяльності людини у всіх сферах життя та вирішує наступні завдання: розробка принципів організації та формоутворення оптимального та гармонійного предметного середовища; створення методики художнього конструювання виробів та їх комплексів, які відповідають соціальній корисливості, функціональному та ергономічному призначенню. Технічна естетика як теорія дизайну виникає у 50-х роках за пропозицією Петра Тучни (Чехія). Мета її формувати гармонійне предметне середовище та сприяти ефективності виробництва, забезпечувати тісний зв'язок трудової діяльності та естетики. В її

предметному полі дизайн виступає творчим методом, процесом і результатом художньо-технічного проектування промислових виробів, їх комплексів і систем, орієнтованих на досягнення новостворених об'єктів і середовища, що відповідає в цілому можливостям і потребам людини, як утилітарним, так і естетичним. Дизайн (з англ. design) перекладається як задум, намір, план, мета, креслення, конструкція, ескіз, малюнок, візерунок, композиція, твір мистецтва. Художнє конструювання як метод дизайну не обмежується банальним проектуванням предметів інтер'єру, побуту, техніки тощо, але включає щось особливо оригінальне та винахідливе, тобто художньо-творче. Дизайн заснований на особливому творчому методі компонування, метою якого є досягнення якісного ефекту. Дизайнерський винахід характеризують два нюанси: винахідливість і художність [4, с. 233].

Видами дизайну виступають: промисловий – практика аналізу, створення, розробки продукції для масового виробництва; стайлінг «дизайн» – художня адаптація вже готової форми (екстер'єра, інтер'єра) або покращення технічної частини об'єкта; графічний дизайн – проектування знаків символів, логотипів, послуги дизайнерів, які проектують поліграфічну продукцію тощо; публіш-арт – народний (місцевий) дизайн; нон-дизайн – охоплює процеси виробництва, обслуговування, збуту, навчання; Web-дизайн – проектування інтер-активних web проєктів; сайнс-дизайн (науковий дизайн); фіто-дизайн – дизайн з використанням, природніх елементів, квітів і рослин; рекламний дизайн – заснований більше на досягненні прибутку, ніж на мистецтві; футуро-дизайн – історичний дизайн і прогностичний дизайн майбутнього; кустарний дизайн-ремесло, засноване на особистому досвіді та смаку; кітч – примітивний, тупий (кухонний) «дизайн», підробка під щось цінне та новомодне; арт-дизайн – дизайн штучний, концептуальний, елітний; психо-дизайн наука по адаптації інтер'єрів, архітектурних та ландшафтних форм під конкретну людину, його психологічні особливості та потреби; ландшафтний дизайн-дизайн навколишнього середовища, штучно створений людиною різними природніми та штучними засобами. Метою дизайну може виступати вирішення проблем проектування від найменшого елемента конструкції до глобальних великих, і навіть утопічних ідей. Дизайн стає інструментом комунікації між людиною та об'єктом дизайну. Він охоплює: діяльність дизайнера; результати його праці; особливий метод проектування-художнє конструювання; власну теорію-технічну естетику [4, с. 233].

Дизайн виступає єдністю краси та користі, тому проблема співвідношення краси та практичності належить до центральних у промисловому мистецтві. Під утилітарним розуміють: практичність, придатність, зручність у користуванні, технологічну та економічну

доцільність. Під естетичним: конструктивність форми, вишуканість, зовнішню ефектність, стильність [4, с. 235].

Дизайн використовує досягнення пластичних мистецтв, живиться художніми ідеями історії мистецтва. Також мусить координувати свої суто художні можливості з наукою, технікою, конструюванням, матеріалознавством. Там, де дизайн долучений до процесу виробництва і є його необхідною ланкою, там виробництво здатне щонайповніше задовольняти потреби суспільства [3, с. 36].

Основним структурним елементом дизайну є композиція, що забезпечує зв'язок, гармонійне поєднання різних форм на площині або в просторі. Основними принципами композиції є наступні:

- Симетрія елементів. Елементи розташовуються симетрично (дублювання однакових елементів відносно осі симетрії) або асиметрично – такий варіант динамічніший і дає більший простір для фантазії. Важливим аспектом є «урівноваженість» композиції.

- Ритм – це повторюваність елементів та інтервалів. У статичному ритмі відстані між елементами однакові, у динамічному – різні.

- Перспектива – зорова зміна предметів по мірі видалення від спостерігача. Можна візуально збільшити глибину простору, розмістивши більші елементи ближче до країв композиції, а менші, ближче до центру, таким чином, елементи заднього плану здаватимуться більш видаленими, що суттєво збільшить візуальне відчуття об'єму.

- Колір несе в собі велике психологічне навантаження, тому вміле використання кольорів може суттєво підсилити створюваний вами художній образ: динаміку, рух, спокій, рівновагу, агресію, тривогу, радість тощо.

- Контраст і нюанс забезпечують використання контрастних форм, кольору і світла. Підбираючи колір на нюансах, можна досягнути чудового ефекту рівноваги середовища, а контраст додасть динаміки та руху.

- Зміст і форма в техніці виступають складовими художнього образу. Зміст – це сукупність елементів і процесів, які утворюють суть даного предмета або явища, їх значення та призначення. Форма забезпечує організацію змісту та виступає способом побудови та взаємодії елементів і процесів (між собою і середовищем).

Основними правилами побудови композиції є наступні:

1. Вибір характерних елементів композиції: об'єднання за спільними ознаками (формі, кольору, текстурі, фактурі); включення в композицію контрастів.

2. Врахування законів обмеження (не більше трьох): у матеріалах, деталях, кольорі, формі.

3. Групування елементів, з врахуванням того, що обраний матеріал об'єднують в групи по два – три елемента. Наприклад, три чашки або три предмета: дві чашки, один чайник.

4. Підкреслення субординації між групуваннями. На провідне місце ставлять найбільш важливі по значенню елементи, щоб направити погляд глядача на них, а згодом на менш цінні.

5. Об'ємність, перспектива досягається за допомогою кольору, розміру, динаміки форми. Оптична рівновага досягається шляхом розміщення великих, важких, темних форм відносно малих, легких, світлих.

Форма в дизайні є зображенням зовнішнього вигляду виробу виходячи з його внутрішнього змісту та призначення. Великі та малі форми мають загальні закономірності: легкість, стійкість, динамічність. В дизайні виокремлюють наступні три форми: функціональну або утилітарну, конструктивну, естетичну. Гармонійність та цілісність форми досягається кольором, фактурою, текстурою, пропорційністю, масштабністю, нюансом і контрастом. Речам предметного середовища відповідають форми живої природи: власні якості (вигляд, розмір, маса, колір, щільність); простірні зв'язки (масштаб, стійкість, рух, напрямок, довжина); засоби та способи зображення (лінійність, площина, фактура, об'єм, кольорове покриття) [1, с. 27].

Отже, об'єкт дизайну – річ, що модифікується у напрямку вирішення проблем проектування або соціальної привабливості. Дизайн-це творчий метод, процес та результат художньо-технічного проектування промислових виробів, їх комплексів та систем, що орієнтуються на досягнення найповнішої відповідності створюваних об'єктів та середовища в цілому можливостям та потребам людини, як утилітарним так і естетичним [6, с. 177].

Дизайн якісно поєднує творчі зусилля художника та інженера в процесі створення предметного оточення людини. Дизайнер естетизує предметне оточення сучасної пересічної людини, постаючи джерелом, носієм естетичного та його провідником у повсякденний світ.

Список використаних джерел:

1. Борев Ю.Б. Естетика. 4-е вид., доп. Москва : Політвидав, 1981. С. 399.
2. Кіященко Н.І. Естетика – філософська наука. Науково-попул. видання. Москва : Вільямс, 2008. С. 592.
3. Левчук Л.Т., Кучерюк Д.Ю., Панченко В.І. Естетика. Київ : Вища шк., 2000. С. 399.
4. Петрушенко В.Л., Савельєв В.П., Сурмай І.М. Етцуика та естетика : навчальний посібник. Львів : видавництво «Новий світ-2000», 2015. С. 306.
5. Тетарчук І.В., Дяків Т.Є. Етика та естетика : навчальний посібник для підготовки до іспитів. Київ : «Центр учбової літератури», 2016. С. 316.
6. Чистіліна Т.О. Етика та естетика : навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2017. С. 304.